

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ОСНОВИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
підготовки бакалавра

Луцьк – 2026

Силабус освітнього компонента «ОСНОВИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» підготовки бакалавра

Розробник: Шостак В.М., доцент кафедри культурології, кандидат історичних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

доцент Москвич О. Д.

.Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри культурології
протокол №10 від 2 лютого 2026 р.

Завідувач кафедри:

доцент Москвич О. Д.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки В12 Культурологія та музеєзнавство ОПП Креативні індустрії та медіакультура Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Вибірковий
Кількість годин/кредитів __150__ / __5__		Рік навчання <u> 2 </u>
		Семестр <u> 4 </u> -ий
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції <u> 10 </u> год.
		Практичні (семінарські) <u> 20 </u> год.
		Самостійна робота <u> 110 </u> год.
Мова навчання	українська	

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: Шостак Віктор Михайлович

Науковий ступінь: кандидат історичних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри культурології

Контактна інформація: моб. тел. 0634438749,

ел. адреса: shostakvictor4@gmail.com

Дні занять: <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. **Анотація курсу.** Силабус вибіркового освітнього компонента «Основи громадянської культури» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти першого бакалаврського рівня вищої освіти. Курс «Основи громадянської культури» спрямований на формування у студентів-культурологів цілісного розуміння механізмів взаємодії особистості, суспільства та держави. У світі, де культура є фундаментом політичної ідентичності, цей курс пропонує поглянути на громадянство не лише як на юридичний і правовий статус, а як на складний культурний феномен, який формується і удосконалюється в повсякденних практиках. Для здобувачів вищої культурологічної освіти важливо зрозуміти як

цінності свободи, толерантності та відповідальності трансформуються в художніх образах, соціальних ритуалах та публічних дискурсах.

2. **Мета.** Підготувати фахівців, здатних аналізувати соціокультурні процеси України і світу через призму громадянських прав і обов'язків, а також розвинути навички критичного мислення та активної участі в житті громади.

Завдання ОК. Сформувати розуміння того, як змінювалося поняття «громадянин» від античної доброчесності до сучасної глобальної відповідальності.

Ознайомити студентів із функціонуванням громадських організацій, благодійних фондів та медіа як інструментів культурного впливу. Дослідити взаємозв'язок культури та політики. Проаналізувати, як культурні цінності (релігійні, етнічні, мистецькі) визначають політичну поведінку та рівень довіри в суспільстві. Розвиток навичок критичного аналізу: навчити розпізнавати маніпуляції, пропаганду та «мову ворожнечі» в публічному просторі. Освоєння механізмів демократії та процедури взаємодії з органами влади (петиції, громадські слухання, запити на інформацію). Навчити розробляти та презентувати культурні проекти, спрямовані на вирішення проблем місцевих громад. Сприяти усвідомленню цінності культурного різноманіття та прав людини як універсального принципу гармонійного співіснування громадян.

Мотивувати здобувачів до активної участі в житті університету, міста та країни, для чого навчитись обирати свідомі, відповідальні, ефективні дії.

3. **Soft skills.** Для студентів-культурологів soft skills (м'які навички) є професійно значущими, оскільки саме вони дозволяють перетворювати теоретичні знання про культуру на реальний соціальний вплив. У межах курсу «Основи громадянської культури» найбільш важливими в цьому контексті є: критичне мислення та медіагігієна, тобто здатність не просто споживати інформацію, а аналізувати її на предмет маніпуляцій, відрізнити громадянську позицію від політичної пропаганди, розпізнавати фейки в культурному просторі та розуміти прихований ідеологічний підтекст мистецьких об'єктів. 2. Ефективна комунікація та культура діалогу, вміння висловлювати думку чітко, аргументовано та з повагою до співрозмовника, мистецтво ведення «складних розмов» про ідентичність, пам'ять та цінності без переходу на особистості. 3. Емпатія та міжкультурна чутливість, здатність розуміти досвід інших людей, особливо представників меншин або вразливих груп. Розуміння інклюзивності як культурної норми, вміння бачити світ очима іншого, що є базою для толерантного громадянського суспільства. 4. Громадянська відповідальність та проактивність, перехід від позиції «критика збоку» до позиції «творця змін», навички розпізнавати суспільну проблему та ініціювати кроки для її вирішення, не чекаючи вказівок зверху.

4. Структура освітнього компонента

	Усього	Лек	Лабор	Сам. роб.	Конс	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-антропологічні засади громадянської культури.						
Тема 1. Громадянська культура як об'єкт культурологічного аналізу	15	2	2	10	1	ДС/10
Тема 2. Ціннісний фундамент громадянського суспільства.	13		2	10	1	Р/10
Тема 3. Конфлікт цінностей у мультикультурному суспільстві: межі толерантності.	15	2	2	10	1	ДС/10
Тема 4. Поняття громадянської культури. Співвідношення політичної та громадянської культури.	15	2	2	10	1	Р/10
Тема 5. Свобода, відповідальність, толерантність та довіра як культурні універсали. Етика громадянського служіння.	13		2	10	1	ДБ/10
Разом за модулем 1	71	6	10	50	5	50
Змістовий модуль 2. Практики та інструменти громадянської дії в культурі.						
Тема 6. Публічна сфера за Ю. Габермасом. Роль інтелектуала у формуванні громадської думки.	15	2	2	10	1	ДС/10
Тема 7. Права людини та культурні права в контексті громадянської активності.	13		2	10	1	Р/10
Тема 8. Критичне мислення та протидія маніпуляціям у сучасному медіапросторі.	15	2	2	10	1	Р/10
Тема 9. Мистецтво як інструмент захисту прав людини : аналіз світових та українських кейсів.	13		2	10	1	ДБ/10
Тема 10. Проектування громадянської дії : приклади на	23		2	20	1	РМГ/10

Волині і місті Луцьку.						
Разом за модулем 2	79	4	10	60	5	50
Всього годин/Балів	150	10	20	110	10	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання.

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Генеza громадянського суспільства: від античного «полісу» до сучасних цифрових демократій.	4
2	Як національна пам'ять, мова та мистецтво формують лояльність до держави.	4
3	Етика відповідальності, культура діалогу та медіаграмотність як запобіжники популізму.	4
4	Роль інтелектуала у розбудові соціального капіталу та розв'язанні культурних конфліктів.	4
5	Права людини в соціокультурному контексті: специфіка реалізації прав у різних культурних середовищах.	4
6	Проаналізуйте і опишіть політичні події як культурні явища.	4
7	Організуйте і проведіть публічну дискусію зі студентами групи на тему міжкультурного діалогу.	4
8	Оцінюють вплив культурних проєктів на розвиток громадянського суспільства на прикладах Волинського регіону.	4
9	Громадянськість як культурний код. Типологія Г. Алмонда та С. Верби.	4
10	Громадянська ідентичність у сучасному світі: від локальної до глобальної («космополітичної»).	4
11	Культурні передумови виникнення громадянського	3

	суспільства: історичний дискурс (Античність, Просвітництво, Модерн).	
12	Соціальний капітал та роль культурних інституцій (музеїв, бібліотек, хабів) у його формуванні.	3
13	Практики та інструменти громадянської дії в культурі	3
14	Народження нової парадигми української національної свідомості в міському середовищі.	3
15	Особливості реалізації громадянської позиції через культурні та медійні проекти в Україні та на Волині.	3
16	Культуролог у публічному просторі: медіакультура як простір громадянської дії.	3
17	Визначте цілі і пріоритети міської культурної політики у вашому місті в контексті розвитку громадянського суспільства.	3
18	Культура діалогу: модерація дискусій навколо «травматичних» тем історії та культури.	3
19	Проблема інклюзивності в культурі і право на культурну самобутність.	4
20	Захист культурної спадщини як форма громадянської активності і відповідальності.	4
21	Адвокація через культуру. Взаємодія з органами влади та громадою.	4
22	Розробка концепції соціально-культурного проєкту для локальної громади (робота в групах).	4
23	Складіть план роботи клубу культурних дискусій у вашій громаді.	4
24	Опрацювати та скласти порівняльну таблицю поглядів на громадянське суспільство (на вибір 3 автори: Дж. Локк, А. Токвіль, Г. Арндт, Ю. Габермас).	4
25.	Написати есе-рефлексію на тему: «Еволюція образу громадянина в українській культурі: від козацького соціуму до кіборгів та волонтерів».	5
26.	Провести аналіз висвітлення однієї резонансної культурної події (наприклад, знесення пам'ятника, перейменування вулиці або скандал навколо виставки) у медіа з різними редакційними політиками	5
27.	Дослідити діяльність однієї української НГО (на-	7

	приклад, "Музейний дворик", "Український інститут", локальні ініціативи).	
28.	Розробіть детальний план-проект вирішення конкретної проблеми вашої громади/університету інструментами культури.	7
	Разом	110

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Відвідування занять студентами є обов'язковими, допускаються пропуски занять з поважних причин (хвороба студента, сімейні обставини тощо).

Теми пропущених занять повинні бути відпрацьовані студентом самостійно і здані викладачу у вигляді індивідуальних завдань. Якщо студент має вагомні причини, що не дозволяють йому систематично відвідувати заняття, він може перейти на вільний графік з дозволу декана факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Підготовані студентом індивідуальні завдання (*проблемні завдання, реферати, творчі роботи, есе*) мають продемонструвати поглиблене вивчення джерел, змістовність і глибину розкриття теми, творчий підхід і самостійність мислення, оригінальність висновків. За потреби студент може отримати консультацію у викладача у позааудиторний час. Студенти мають дотримуватись етичних норм академічної доброчесності та не допускати обману й академічного плагіату. Під академічним плагіатом розуміється оприлюднення (частково або повністю) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (цитування). подання робіт, які є не вашими особистими розробками, копіювання чужих ідей без відповідного цитування.

Політика щодо дедлайнів (крайній термін) та перескладання. Залік проводиться в терміни, визначені деканатом. Студентам, що не з'явилися на залік з поважних причин дозволяється перескладання в інший термін, встановлений деканатом. Третя й остання спроба складання заліку відбувається за присутності комісії з трьох викладачів, яких визначає деканат, включаючи викладача, який викладав дисципліну.

Методи та засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль, завданням якого є перевірка студентами вивченого матеріалу, визначення ступеня його засвоєння, вироблення навчальних та дослідницьких навичок, формування вміння самостійної роботи з текстами та спроможності їх осмислення і інтерпретації; а також вироблення навичок письмової та усної самопрезентації.

Поточний контроль здійснюється за такими напрямками:

- контроль за систематичністю та активністю роботи на семінарських заняттях (усне та письмове опитування);
- контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять (індивідуальні співбесіди);

- контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді контрольних завдань;
- контроль за виконанням індивідуального навчально-дослідного завдання для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять.

Якщо студент хоче отримати більшу кількість балів, він може дібрати бали, виконавши певні види робіт. Здати матеріал з лекційного чи семінарського заняття, написати есе, опрацювати наукову статтю чи монографію, зробити презентацію, знайти відео та інтернет матеріали з пройдених тем та інше. Заохочується усна робота студента, його відповіді на питання, участь у дискусіях, дебатах, робота в малих групах та інше

Здобувач має можливість порушити будь-яке питання, яке має стосунок до процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуте відповідно до попередньо визначених процедур в Університеті. Для врегулювання конфліктів у навчальному та освітньому процесі керуємося «Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки», п. 5 «Врегулювання конфліктів у навчальному процесі» (<https://hell.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/inline-files/polozhennya-pro-poryadok-i-protsedury-vyrishennya-konfliktnykh-sytuatsiy.pdf>).

Можливість визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті. За наявності документа про опанування сертифікатного курсу, що за проблематикою дотичний до тематики ОК, здобувач освіти може звернутися із заявою в деканат про перезарахування окремих тем чи модулю з ОК (згідно з кількістю годин, зазначених у сертифікаті). Докладнішу інформацію про процедуру визнання таких результатів навчання можна отримати за покликанням: «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» <https://lnk.ua/5V1RZ6YNd>

V. Підсумковий контроль

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом.

Питання заліку.

1. Громадянська культура: визначення, структура та ключові компоненти.
2. Типологія політичних культур Г. Алмонда та С. Верби: місце «культури участі» (participant culture).
3. Історична трансформація поняття «громадянин»: від античного полісу до цифрового світу.
4. Співвідношення національної, етнічної та громадянської ідентичностей.
5. Поняття «соціального капіталу» та роль культурних інституцій у його накопиченні.
6. Громадянське суспільство як простір реалізації культурних ініціатив.

7. Концепція «публічної сфери» Ю. Габермаса: роль дискусії в демократичному суспільстві.
8. Свобода і відповідальність як етичні координати громадянина.
9. Толерантність як соціокультурна норма: межі та виклики в мультикультурному середовищі.
10. Довіра (міжособистісна та інституційна) як фундамент стабільності громади.
11. Феномен «мови ворожнечі» у культурі: причини виникнення та методи подолання.
12. Громадянська релігія та цивільні ритуали: як символи об'єднують суспільство.
13. Роль митця та інтелектуала в соціокультурних трансформаціях.
14. Медіакультура як інструмент формування громадянської позиції.
15. Критичне мислення та медіагігієна: захист від пропаганди та маніпуляцій.
16. Культурні права людини: право на самовираження та доступ до спадщини.
17. Артivism : мистецтво як форма соціального та політичного протесту.
18. Культурна політика держави та її вплив на розвиток громадянського суспільства.
19. Волонтерство як культурний феномен та практика громадянського служіння.
20. Механізми участі громадян у прийнятті рішень (петиції, громадські бюджети, слухання).
21. Конфлікти пам'яті в публічному просторі (деколонізація, перейменування): шляхи досягнення консенсусу.
22. Цифрове громадянство: можливості та ризики соціальних мереж для демократії.
23. Розробка та адвокація соціокультурних проєктів: основні етапи і завдання.
24. Політика пам'яті в Луцьку: аналіз трансформації публічного простору .
25. Луцької замок: роль пам'ятки архітектури у консолідації міської громади та розвитку локального патріотизму.
26. Трагедія Луцької тюрми 1941 року: як вшанування пам'яті складних сторінок історії впливає на громадянську примиреність.
27. Волинь як прикордонний регіон: вплив транскордонної співпраці з Польщею на розвиток громадянських навичок молоді .
28. Культурний діалог «Україна — Польща»: роль спільних мистецьких проєктів у подоланні історичних травм .
29. Єврорегіон «Буг»: як культурні ініціативи в межах цієї структури сприяють формуванню «європейського громадянства» на рівні області.
30. Роль мистецького об'єднання «re_Zavod» або арт-просторів (наприклад,

Музей Сучасного Українського Мистецтва Корсаків) у зміні соціокультурного ландшафту Луцька.

31. Фестивальна культура як інструмент активізації громади: аналіз впливу фестивалів («Ніч у Луцькому замку», «Бандерштат») на формування ціннісних орієнтирів волинської молоді.
32. Громадянський бюджет Луцька: аналіз успішних культурних проєктів, реалізованих коштом громади за останні роки.
33. Екологічна культура Волині: роль громадських ініціатив у збереженні природної спадщини (Шацькі озера, річка Стир) як прояв громадянської відповідальності.
34. Багатоконфесійність Луцька: як культура релігійної толерантності в місті (взаємодія православних, католицьких, протестантських та іудейських громад) впливає на стабільність регіону.
35. Інклюзивний Луцьк: оцінка доступності культурних об'єктів міста для маломобільних груп як показник рівня громадянської культури.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси .

Нормативно-правові акти та державні документи

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> .
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13.12.2022 № 2834-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 15. Ст. 89.
3. Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2023 № 1321. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> .

Основна навчальна та наукова література

1. Громадянська освіта та методика її навчання : посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Т. В. Бакка. Київ : УОВЦ «Оріон», 2021. 320 с.

2. Дем'янчук О. П. Громадянське суспільство: концепції, цінності, інститути : монографія. Рівне : О. Зелент, 2020. 256 с.
3. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства в контексті антропології та культури. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 430 с.
4. Критичне мислення та медіаграмотність у соціокультурній діяльності : навч. посіб. / авт. кол. ; за ред. О. В. Ковтун. Дніпро : Грані, 2022. 184 с.
5. Культурологія: термінологічний словник / уклад. С. В. Русаков. Київ : НАКККіМ, 2023. 212 с.
6. Снайдер Т. Шлях до несвободи: Росія, Європа, Америка / пер. з англ. Г. Герасим. Київ : Човен, 2020. 392 с.
7. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика ресентименту / пер. з англ. Т. Сахно. Київ : Наш Формат, 2020. 192 с.
8. Волинь у соціокультурному просторі України: історія, постаті, традиції : зб. наук. пр. / за ред. В. К. Барана. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2023. 310 с.
9. Культурна спадщина Волині: пам'ятки архітектури та містобудування : довідник / упоряд. О. М. П'ясецька. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2022. 160 с.
10. Публічний простір міста: досвід Луцька : монографія / за ред. М. П. Костюка. Луцьк : Терен, 2021. 204 с.
11. Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. Вип. 18 / Держ. іст.-культ. заповідник у м. Луцьку. Луцьк : Волинські старожитності, 2024. 280 с.
12. Шостак В. М. Стратегії управління і діяльності в контексті збереження культурної спадщини. *Fine Arts and Cultural Studies*, 1, 2021. С.43–49
13. Шостак В.М., Бурик З.М., Зубенко Д. Управління соціальною сферою задля досягнення сталого розвитку. *Modern Economics*. 2024. № 45. С. 19-26
14. Шостак В.М. Інновації в управлінні людськими ресурсами в публічному секторі України. *Філософія та управління*. № 2, 2024. С. 21-30
15. Шостак В.М, Москвич О.Д. Креативний маркетинг у розвитку туристичних дестинацій. *Економіка та суспільство*. 2024. No 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3718>

Електронні ресурси та періодика

1. Велика українська енциклопедія : [електронний ресурс]. URL: <https://vue.gov.ua/> (розділи «Громадянська культура», «Демократія»).
2. Платформа е-демократії «Е-DEM» : [офіційний сайт]. URL: <https://e-dem.ua/> (досвід реалізації проєктів у м. Луцьк).
 3. Посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді «Компас» (оновлене вид. 2020 р.). URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass>